

**ԱՄՆ-Ի ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԱՆ ՀԱՐՅԻ ՆԿԱՏՄԱՍԲ
1967 ԵՎ 1973 ԹԹ. ԱՐԱԲԱ-ԻՐԱՆՅԵԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆՈՒՄ
Հովհաննիսյան Ա. Հ.**

Հոդվածում հետազոտության առարկա են դարձել պաղեստինյան հակամարտության հանդեպ ԱՄՆ-ի քաղաքականության փոփոխման միտումները և պատճառները 1967-1973թթ. արաբ-իսրայելական պատերազմների, ինչպես նաև դրանց նախորդող և հաջորդող որոշակի ժամանակահատվածում: Հատուկ շեշտադրում է կատարվում Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության (այսուհետև՝ ՊԱԿ) ձևավորման խնդրին, որը ստիպում է ԱՄՆ-ին որդեգրել նոր դիրքորոշումներ՝ կապված այս իրողության հետ: Վերլուծության է ենթարկվել տարածաշրջանում ԱՄՆ-ի ռազմաքաղաքական և դիվանագիտական մոտեցումների շարժնթացքը, որի արդյունքում ներկայացվում են ամերիկյան քաղաքականության երկու հստակ միտումները, այն է՝ 1. Հրաժարում նախորդ տասնամյակների «արտաքննապես չեզոք» քաղաքականությունից և միջնորդավորված պատերազմի միջոցով ԽՍՀՄ հեղինակությանը հարված հասցնելը: 2. Սիրաշահել արաբներին՝ նրանց պարտադրելով խաղաղություն, և այդ մեխանիզմի գլխավոր գործիքը Իսրայելի ռազմական գերազանցության մշտական ապահովումն էր: Հոդվածում փաստերը հետազոտված ու մեկնաբանված են պատմական անաչառության, համեմատական վերլուծության ու համադրման, պատճառահետևանքային կապերի վերլուծության մեթոդների հիման վրա: Որպես եզրահանգում՝ առաջ է քաշվում այն թեզը, որ արաբական երկրների աճող ուժը, նավթային գործոնը, ինչպես նաև 1970-ականների կեսին միջազգային հարաբերություններում լարվածության թուլացումը ստիպեցին ԱՄՆ-ին կիրառել արաբական երկրներին առանձին-առանձին սիրաշահելու և վերջիններիս Իսրայելի հետ սեպարատ հաշտության կնքմանը մղելու

քաղաքականություն, որի առաջին քայլը Քեմփ-Դեյթի համաձայնագրով հակախորհրդային ճամբարից արաբական ամենաազդեցիկ և հզոր երկրի՝ Եգիպտոսի դուրսբերումն էր:

Բանալի բառեր. ՊԱԿ, ՖԱԹՀ, փուլային ծրագիր, 242-րդ բանաձև, հունիսյան ազդեսիա, Նիքսոն, Նասեր, Արաֆատ:

Ներածություն: 1957-1967թթ. ընկած ժամանակահատվածը կարելի է բնութագրել որպես արաբա-խորհրդային հակամարտության խորացման շրջան: Այս փուլում քաղաքական ասպարեզ է իջնում մի նոր ուժ, կազմակերպություն, որին վիճակված է ինքնուրույն արաբական պետություն ստեղծելու բարդ ու դժվարին գործը [1, էջ 18]: 1964թ. Արաբական լիգայի կողմից Նասերի մտահղացմամբ ստեղծվեց Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպությունը (ՊԱԿ) [2, էջ 139]: Արաբա-խորհրդային հարաբերությունների լարվածության խորացման պատճառներն էին տարածքային հիմնախնդիրները, պաղեստինցի արաբ փախստականների ճակատագիրը, Հորդանան գետի ջրերի օգտագործման հարցը [3]:

«Սրան գուգահեռ Մերձավոր Արևելքից ԽՍՀՄ-ի դուրս մղումը չէր հանվում ամերիկյան քաղաքականության օրակարգից» [4, էջ 78]: Եգիպտոսում Նասերի իշխանության գալուց հետո ԱՄՆ-ը չէր կորցրել հույսը սերտ հարաբերություններ հաստատել Եգիպտոսի հետ: Սակայն արաբական ազգային-ազատագրական շարժումները, 1956թ. Իրադարձությունները սպառնում էին ԱՄՆ ստրատեգիական և նավթային շահերին: Սա էր հիմնական պատճառներից մեկը, որ ԱՄՆ քաղաքական ծրագրերում ավելի էր աճում Իսրայելի դերը: «ԱՄՆ-ի անհաջող փորձը՝ ներքին հեղաշրջման միջոցով տապալել Սիրիայի բաասիստական կառավարությունը, հանդիսացավ պատճառ այն քաղաքական կուրսի, որը ենթադրում էր օգտագործել Իսրայելի ուժերը սեփական դիրքերի ամրապնդման համար» [5, էջ 75-76]:

Նպատակ և արդիականություն: Ներկայացնել ԱՄՆ դիրքորոշումը 1967 և 1973թթ. արաբա-խորհրդային պատերազմների, ինչպես նաև այդ ժամանակամիջոցում հակամարտության կարգավորման հայեցակարգերի վերաբերյալ:

Հիմնախնդրի ուսումնասիրվածության աստիճանը: Խնդրո առարկա հարցով զբաղվել են հայ արաբագետներ Ե. Աբգարյանը, Ն. Հովհաննիսյանը, Ռ. Կարապետյանը, Հ. Գրիգորյանը, Շ. Կարամանուկյանը, իսկ օտար հեղինակներից՝ Ե. Պրիմակովը,

Օվջիննիկովը, Զվյագելսկայան, Ջ.Ջեֆրին, Թ.Ուոլկերը, Խ. Մուհամմադը, Ռ. Սլաթերը, Վ. Խալիդին և այլք:

Իսրայելի կողմից սանձազերծած պատերազմը սկսվեց 1967թ. հունիսի 5-ին: Դեռ 1,5 տարի առաջ Իսրայելը պատերազմ սկսելը համարում էր որոշված գործ: 1966թ. դեկտեմբերից Իսրայելը, ձեռնարկելով սահմանային հրաձգություններ Սիրիայի «Հորդանանի և Լիբանանի հետ՝ 1967թ. ապրիլի 5-ին հայտարարեց, որ Սիրիայի գործողությունները ենթակա են պատժի» [6, էջ 373]: Իսրայելի օդուժը մոտ 70 կմ ներխուժեց սիրիական տարածք, ուժակոծեց Դամասկոսը՝ ստանալով հավաստիացումներ, որ անհրաժեշտության դեպքում ԱՄՆ-ն և Անգլիան կօգնեն [6, էջ 375]: Դրա լավագույն վկայությունն էր ԱՄՆ պաշտպանության նախարար Մակնամարայի հայտարարությունը՝ կոմունիստական ներթափանցումը կանխելու համար միջոցների օգտագործման մասին: Եգիպտոսը, որը Սիրիայի հետ ուներ համատեղ պաշտպանության պայմանագիր՝ կնքված 1966թ. հայտարարեց «որ չեզոք դիրք չի գրավի»: Սինայից, Ղազայից և Շարամ էլ-Շեյխից դուրս բերվեցին ՄԱԿ-ի ուժերը և այնտեղ տեղակայվեցին եգիպտական զորքեր: Մայիսի 28-ին Եգիպտոսը հայտարարեց ինչպես իսրայելական, այնպես էլ օտարերկրյա նավերի առաջ Աքաբայի ծովածոցը փակելու մասին: Այս 2 հանգամանքները փրկեցին Սիրիային ջախջախումից: Իսրայելը, հաշվի առնելով ստեղծված իրավիճակը, որոշեց հարվածի ուղղությունը փոխել դեպի Եգիպտոս: Վաշինգտոնում կայացած եռակողմ հանդիպման ժամանակ (ԱՄՆ, Իսրայել, Անգլիա) «կազմվեց գործողությունների միասնական ծրագիր ընդդեմ Եգիպտոսի» [6, էջ 380]: ԱՄՆ-ը Իսրայելին հատկացրեց 27 մլն դոլարի ռազմական օգնություն և նորագույն զինտեխնիկա: Իսրայելը նպատակ ուներ գործել հանկարծակի հարձակման և կայծակնային հարվածի սկզբունքով: Հաշվի առնելով, որ Թել-Ավիվը գտնվում է Կահիրեից 400, իսկ Դամասկոսից՝ 200 կմ հեռավորության վրա, կարելի է հասկանալ, որ այստեղ հարձակվող կողմը ստանում է բացահայտ ռազմական առավելություն: Նույնն էր նաև Հորդանանի պարագան, որի արևմտյան սահմանները գտնվում էին Թել-Ավիվից ընդամենը 17 կմ հեռավորության վրա: Երեքժամյա օդային գրոհի ընթացքում ոչնչացվեց եգիպտական օդուժի կեսը՝ մոտ 400 ինքնաթիռ, շարքից հանվեցին եգիպտական օդանավակայանները: Դրան հետևեց սիրիական և հորդանանյան օդուժի մեծ մասի ոչնչացումը: Այդ ընթացքում

իսրայելական հետախուզությունը օգտվում էր ՆԱՏՕ-ի հետախուզական բաժնի տվյալներից [7, էջ 30]:

Իսրայելը անցավ գործողությունների 2-րդ փուլին՝ ցամաքային հարձակմանը: Մինչ ընթանում էին մարտերը Եգիպտոսի դեմ, Իսրայելը Միրիայի և Հորդանանի հարցում իրականացնում էր «նուրբ պաշտպանության» տակտիկա՝ բաժանելով այս երկրները միմյանցից, և ռազմական ուժի տեղակայման միջոցով խանգարում էր նրանց միջև հաղորդակցությանը: Վեցօրյա պատերազմի ընթացքում Իսրայելը գրավեց ավելի քան 60.000 կմ քառ. տարածք՝ 15 մլն բնակչությամբ: Եգիպտոսից գրավվեց Սինան և Ղազան, Հորդանանից՝ նույնանուն գետի արևմտյան ափը, Արևելյան Երուսաղեմը, Բեթղեհեմը և Նաբլուսը, Միրիայից՝ 3 ապառազականացված գոտիները և Գոլանյան Բարձունքները: «Եգիպտոսի, Միրիայի և Հորդանանի դեմ Իսրայելի 1967թ. հունիսյան ագրեսիայի հետևանքով կոնֆլիկտը վերաճեց միջազգային ճգնաժամի» [6, էջ 380]:

Պատերազմական գործողություններին զուգահեռ և հետո ՄԱԿ-ում քննարկվում էին նախ՝ ռազմական գործողությունների դադարեցման, ապա՝ հարցի լուծման 5 նախագծեր: Առաջին 3 նախագծերը՝ այդ թվում նաև խորհրդային և ալբանական, պահանջում էին իսրայելական զորքերի անվերապահ դուրսբերում գրավված տարածքներից: ԱՄՆ-ի և 18 լատինամերիկյան երկրների նախագծերը այդ հարցը շաղկապում էին բոլոր հարցերի քննարկման հետ [6, էջ 380]: Չնայած ոչ մի տարբերակ չհավաքեց ձայների 2/3-ը, հուլիսի 14-ի նիստի ժամանակ ՄԱԿ-ը 99 ձայնով դատապարտեց Իսրայելի կողմից Երուսաղեմի կարգավիճակը փոխելու հանգամանքը: ԱՄՆ-ի դիրքորոշման պատճառով գլխավոր հարցի իսրայելական զորքերի դուրսբերման շուրջ որոշում չընդունվեց: Հունիսի 19-ին ԱՄՆ նախագահ Ջոնսոնը հայտարարել էր, որ ԱՄՆ չի պահանջելու Իսրայելից դուրս գալ գրավված տարածքներից՝ խաղաղության բացակայության պայմաններում, և զորքերի դուրս գալը պետք է կապվի Իսրայելի գոյության համար անվտանգության երաշխիքներ տալու հետ: ԱՄՆ դիտավորյալ ձգձգում էր ԱԽ կողմից կրակի դադարեցման բանաձևի ընդունումը՝ հնարավորություն տալով Իսրայելին գրավել ավելի շատ տարածքներ [8, էջ 111]:

1967թ. նոյեմբերի 22-ին ՄԱԿ-ի ԱԽ-ը ընդունեց 242-րդ բանաձևը, որը հիմնված էր անգլիական տարբերակի վրա [9]: Այն նախատեսում էր՝ ա) Իսրայելական զորքերի դուրսբերում 1967թ. պատերազմի ժամանակ գրավված տարածքներից, տարածաշրջանի ցանկացած պետության

տարածքային ամբողջականության և անկախության գոյություն ունենալու իրավունքի ճանաչում, և բ) Ազատ ծովային երթևեկության ապահովում և ապառազմականացված գոտիների ստեղծման ճանապարհով տարածաշրջանի բոլոր պետությունների տարածքային անձեռնմխելիության երաշխավորում:

Հարցին անրադարձել է Հ. Գրիգորյանը. «242-րդ բանաձևը կրում էր փոխզիջումային բնույթ և դրական երևույթների հետ մեկտեղ առկա էր նաև էական թերություն՝ ճգնաժամի հիմնական բովանդակությունը կազմող պաղեստինյան հարցը հանգեցվում էր միայն պաղեստինցի փախստականների խնդրին և պատշաճ լուծում չէր ստանում: Կոչ անելով ճանաչել 1948-49թթ. պատերազմի հետևանքով ձևավորված սահմանները՝ բանաձևը առաջ չէր քաշում պաղեստինյան անկախ արաբական պետության ստեղծման հարցը: Այսպիսով, 242-րդ բանաձևը որոշակիորեն հակասում էր 1947թ. նոյեմբերի 29-ի բանաձևին, որը նախատեսում էր արաբական պետության ստեղծում Պաղեստինում» [7, էջ 47]:

242-րդ բանաձևի անգլիական տեքստում «the» կամ «all» հոդի բացակայությունը տեղի տվեց վիճաբանությունների: Անգլերեն տեքստում ասվում էր «Withdrawal of Israeli armed forces from territories occupied in recent conflict» [10, էջ 140]: Վերոհիշյալ հոդերի բացակայությունը Իսրայելին թույլ էր տալիս խուսանավել՝ պնդելով, որ չեն նշված կոնկրետ տարածքներ, հետևաբար՝ բանաձևը պահանջում է որոշ հետքաշում, ոչ թե ամբողջությամբ: Իսրայելի գործողությունները արժանանում էին ԱՄՆ-ի լուր համաձայնությանը, որի նպատակն էր ամեն կերպ բարձրացնել Իսրայելի պաշտպանունակությունը: 1969թ. Հակամարտության կարգավորման համար ԱՄՆ համաձայնեց ՄԱԿ-ի ԱԽ մասնակցությամբ խորհրդատվական նիստեր սկսել: Բայց հենց սկզբից պետքարտուղարությանը տրվել էին գաղտնի հրահանգներ. «Վարչակազմը չի ուզում արագ հաջողություններ քառակողմ նիստերի ժամանակ» [11, էջ 73]: Արտաքինից ԱՄՆ ցուցաբերում էր արտակարգ ակտիվություն՝ զանազան փաստաթղթերի նախագծեր կազմելու հետ կապված: ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ռոջերսը հանդես եկավ հայտարարությամբ, որտեղ ասվում էր. «Վաշինգտոնը ճիշտ չի համարում, որ հակամարտության կարգավորումը արտացոլի կամ ազդի բոլոր նվաճումների վրա» [12, էջ 113]: Նիքսոնի ձևակերպմամբ. «Մեր քաղաքականությունը ուղղված է նրան, որ արաբներին սիրաշահելու միջոցով նրանց պարտադրվի մշտական խաղաղություն:

[12, էջ 114] Միաժամանակ նախատեսվում էր ապահովել Իսրայելի ռազմական առավելությունը արաբական երկրների նկատմամբ:

1970թ. սեպտեմբերին Հորդանանում ստղծվել էր բարդ իրադրություն, երբ ՊՂՇ-ի մի մասը հանդես էր գալիս պաղեստինցիների շահերի հաշվին Իսրայելի հետ անջատողական հաշտություն կնքող Հուսեյն թագավորի տապալման օգտին, իսկ ՊԱԿ-ի պաշտոնական ղեկավարությունը Արաֆաթի գլխավորությամբ նման հարց չէր դնում [7, էջ 64]: Հորդանանում սկսվեց քաղաքացիական պատերազմ և Սիրիայի միջամտությունը կարող էր հանգեցնել Հորդանանում ամերիկամետ վարչակարգի անկմանը: Սիրիայի վրա ճնշում գործադրելու նպատակով ԱՄՆ որոշեց ուժ ցուցադրել [7, էջ 66]:

Նիքսոնը հայտարարեց, որ «Կամ ԱՄՆ կամ Իսրայելը պետք է զինված միջամտություն կատարեն Հորդանանում, եթե Սիրիան կամ Իրաքը օգնության գան պաղեստինյան պարտիզաններին»: ԱՄՆ հույս ուներ, որ կոնֆլիկտը Հորդանանի բանակի և ՊՂՇ ջոկատների միջև կթուլացնի հակաամերիկյան շարժումները և կլիկվիդացնի ՊԱԿ-ը: Իսրայելի վարչապետ Գ. Մեիրը խոստացավ ներխուժել Հորդանան և միաժամանակ հարվածելով Սիրիային՝ տապալել սիրիական կառավարությունը, մեծացնել «Գոլանյան Պլացդարմի» տարածքները: Նիքսոնի ցուցումով սեպտեմբերի 19-ին Գերմանիայում տեղակայված ԱՄՆ-ի զորքերը բերվեցին մարտական պատրաստականության, իսկ 6-րդ նավատորմը սկսեց շարժվել Սիջերկրականի արևելյան ափերը: Ռոջերսը մեղադրեց Սիրիային Հորդանան ներխուժելու համար, իսկ Հուսեյն թագավորը ամերիկյան դեսպան Բրաունին կոչ արեց սիրիացիների դեմ անհապաղ միջոցներ ձեռք առնել [7, էջ 67]: Սեպտեմբերի 20-ին սիրիական տանկերը ՊԱԲ տարբերանշաններով մտան Հորդանան [7, էջ 68]: Ռազմական գործողությունների ընդլայնումը զուգահեռ էր ընթանում ԱՄՆ-ի այն ջանքերի ուժեղացման հետ, որոնք նպատակ ունեին քաղաքական, դիվանագիտական խուսանավման և միջարաբական հակասություններից օգտվելու միջոցով պառակտում մտցնել արաբների շարքերում: Եվ միայն Եգիպտոսի նախագահ Նասերի միջամտության շնորհիվ սեպտեմբերի 28-ին Կահիրեում ուժի մեջ մտավ կրակը դադարեցնելու մասին համաձայնագիրը: Կոնֆլիկտի արդյունքում պաղեստինցի փախստականները և զինված ջոկատները հաստատվեցին հարավային Լիբանանում՝ այն դարձնելով ևս մեկ պայթյունավտանգ տարածք: Վաշինգտոնի արձագանքները հորդանանյան իրադարձությունների նկատմամբ ցույց տվեցին

ամերիկա-իսրայելական համագործակցության բարձր աստիճանը [12, էջ 191]: Ռազմական օգնությունը Իսրայելին ավելի շատացավ 1972թ. նախագահական ընտրությունների նախօրեին: ԱՄՆ-ն լրջորեն վախենում էր, որ համապարփակ կարգավորումը կարող է վնասել Իսրայելին: Այդ նպատակով 1971թ. սեպտեմբերին ԱՄՆ հրաժարվեց մասնակցել ԱԽ նիստերին: Իսրայելի վարչապետ Մեիրի հետ պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց, որ համապարփակ կարգավորման ուղիների փնտրումը կդադարեցվի և փորձ կարվի հասնել եգիպտա-իսրայելական սեպարատ հաշտության կնքման: Այդ ուղղությամբ ԱՄՆ-ի առաջին քայլը եղավ 1972թ. սեպտեմբերին ՄԱԿ-ի ԱԽ որոշման նախագծի վրա վետո դնելը: Այդ նախագիծը դատապարտում էր Իսրայելի նոր ռազմական գործողությունները Լիբանանի դեմ: 1973թ. հուլիսին ԱԽ ԱՄՆ-ի վետոն վկայում էր հոգուտ այն բանի, որ ԱՄՆ վճռականապես դեմ է համապարփակ քաղաքական կարգավորմանը [11, էջ 94]:

1973թ. սկսվեց ռազմական մեծ քանակի տեխնիկայի տեղափոխումը ԱՄՆ-ից Իսրայել: Այն նպատակ ուներ օգնել Իսրայելին պահպանել գրավված տարածքները: Նոր պատերազմի անխուսափելիության մեջ ոչ ոք չէր կասկածում: Սակայն այս անգամ ԱՄՆ դեմ էր, որ Իսրայելը առաջինը սկսի կանխիչ գործողությունները: Պետքարտուղար Քիսինջերը պարզաբանում էր, որ կանխիչ գործողությունները միջազգային հասարակությանը կտրամադրեն Իսրայելի դեմ և կդժվարացնեն վերջինիս աջակցելու ԱՄՆ-ի միջոցառումները [13, էջ 66]: 1973թ. հոկտեմբերի 6-ին Եգիպտոսը սկսեց պատերազմը: Այս անգամ Իսրայելի 1967թ. հաջողությունները չկրկնվեցին: Իսրայելը կորցրեց մոտ 250 ինքնաթիռ (ՌՕՈւ-ի գրեթե կեսը) և 900 տանկ [5, էջ 85]: ԱՄՆ սկսեց զենքի զանգվածային տեղափոխում Իսրայել, իսկ արաբական երկրները դիմեցին նավթային էմբարգոյի՝ կտրուկ նվազեցնելով մերձավորարևելյան նավթի առաքումը ԱՄՆ և Արևմտյան Եվրոպա: Հոկտեմբերի 9-12-ը ՄԱԿ-ի ԱԽ քննարկեց իրադրությունը: ԱՄՆ պահանջում էր կրակի դադարեցում և զորքերի հետքաշում մինչև 1973թ. հոկտեմբերի 5-ի սահմանները: Հոկտեմբերի 20-ին ԱՄՆ-ի նախագահը դիմեց Կոնգրեսին՝ խնդրելով շտապ կարգով 2.2 մլրդ դոլարի օգնություն հատկացնել Իսրայելին: Մոսկվա ժամանեց Քիսինջերը, որտեղ մշակվեց համատեղ բանաձև կրակի դադարեցման մասին, որը 1973թ. հոկտեմբերի 22-ին ընդունվեց ՄԱԿ-ի ԱԽ կողմից: Ըստ 338-րդ բանաձևի [9]՝ նախատեսվում էր՝

1. կրակի անհապաղ դադարեցում,
2. ՄԱԿ-ի ԱԽ 1967թ. #242-րդ բանաձևի անհապաղ կատարում,
3. բանակցությունների սկսում շահագրգիռ կողմերի միջև:

Եզրակացություն: Արաբական երկրների աճող ուժը, նավթային գործոնը, ինչպես նաև 1970-ականների կեսին միջազգային հարաբերություններում լարվածության թուլացումը ստիպեց ԱՄՆ-ին վերանայել պաղեստինյան կոնֆլիկտի կարգավորման հարցում իր մոտեցումները: Սակայն, մեր կարծիքով, իրականում ԱՄՆ-ի իսրայելամետ մոտեցումները բացարձակ չնվազեցին: Ավելին, ԱՄՆ սկսեց կիրառել արաբական երկրներին առանձին-առանձին սիրաշահելու և վերջիններիս Իսրայելի հետ սեպարատ հաշտության կնքմանը մղելու քաղաքականություն: Դրանով ԱՄՆ ոչ միայն «մեծացնում էր խաղաղարարի իր իմիջը», այլև «արդար իրավարարի» կերպարով փորձում էր շահել արաբական վարչակարգերի վստահությունը՝ փաստացի պառակտելով արաբական աշխարհը: Այս ամենի իրականացման առաջին քայլերից մեկը հանդիսացավ Քեմփ-Դևիդի համաձայնագրի կնքումը, որի արդյունքում հակաիսրայելական ճամբարից դուրս եկավ արաբական ամենաազդեցիկ և հզոր երկիրը՝ Եգիպտոսը:

ПОЛИТИКА США В ОТНОШЕНИИ ПАЛЕСТИНСКОГО ВОПРОСА ВО ВРЕМЯ АРАБО-ИЗРАИЛЬСКИХ ВОЙН В 1967 И 1973 ГГ.

Оганнисян А. Г.

В статье предметом исследования стали тенденции и причины изменения политики США в отношении палестинского конфликта в 1967-1973 гг. во время арабо-израильских войн, а также в определенный период, предшествующий и следующий за ними. Особое внимание уделяется формированию Организации освобождения Палестины (ООП), что вынуждает США занимать новые позиции, связанные с этой реальностью. Проанализирована направленность военно-политических и дипломатических подходов США в регионе, в результате чего представлены две четкие тенденции американской политики: 1. Отказ от «внешне нейтральной» политики предыдущих десятилетий и нанесение удара по престиж СССР через опосредованную войну. 2. Ухаживать за арабами, принуждая их к миру, и главным инструментом этого механизма было постоянное поддержание военного превосходства Израиля. В статье

факты исследуются и интерпретируются на основе методов исторической беспристрастности, сравнительного анализа и сопоставления, анализа причинно-следственных связей. В качестве вывода выдвигается тезис о том, что растущая мощь арабских стран, нефтяной фактор, а также ослабление напряженности в международных отношениях в середине 1970-х гг. вынудили США проводить политику индивидуального обхаживания арабских стран и подталкиванию их к заключению сепаратного мира с Израилем, первым шагом которого был выход самой влиятельной и могущественной арабской страны Египта из антиизраильского лагеря в рамках Кэмп-Дэвидского соглашения.

Ключевые слова: КГБ, ФАТХ, поэтапный план, резолюция 242, июньская агрессия, Никсон, Насер, Арафат.

US POLICY TOWARDS THE PALESTINIAN QUESTION DURING THE ARAB-ISRAEL WARS IN 1967 AND 1973

Hovhannisyan A. H.

The article focuses on the trends of changes in US policy towards the conflict in 1967-1973. Attention is paid to the formation of the Palestine Liberation Organization, which forces the US to take new positions related to this reality. The direction of the US military-political and diplomatic approaches in the region is analyzed, as a result of which two clear trends are presented 1. Rejection of the "outwardly neutral" policy of previous decades and striking at the prestige of the USSR through a proxy war. 2. To court the Arabs, forcing them to peace, with the mechanism of the constant maintenance of Israel's military superiority. The facts are researched and interpreted on the basis of the methods of historical impartiality, comparative analysis. As a conclusion, the thesis is put forward that the growing power of the Arabs, the oil factor, the easing of tension in international relations in the mid-1970s forced the US to pursue a policy of individual courtship of the Arabs and pushing them to conclude a separate peace with Israel. The first step was the withdrawal of the most influential and powerful Arab country, Egypt, from the anti-Israeli camp as part of the Camp David agreement.

Keywords: PLO, Fatah, phased plan, resolution 242, June aggression, Nixon, Nasser, Arafat.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Дмитриев Е. Палестинский узел. К вопросу урегулирования палестинской проблемы, Москва, Изд. “Международные отношения”. 1978. 301 с.
2. Kadi Leila S. Basic Political Documents of The Armed Palestinian Resistance Movement, Palestine Research Centre. Beirut, Publisher Palestine Research Center. December. 1969. 254 p.
3. Paul D. Water Issues in The Arab-Israeli Conflict <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/images/mf2017.pdf/> (21.01.2023)
4. Васильев А. Россия на Ближнем и Среднем Востоке, от мессианства к прагматизму. Москва, изд. “Восточная литература”. 1993. 397 с.
5. Звягельская И. Роль военной верхушки в формировании государственной политики Израиля. Москва, АН СССР, Институт Востоковедения, “Глав. ред. восточной литературы”. 1982. 160 с.
6. Никитина Г. Государство Израиль. Москва, изд. “Наука”. 1968. 407 с.
7. Գրիգորյան Հ. Միջին Արևելքի լիարժեք պայմանագրի ղեկավարության դերը 1967-1970 թթ. //: Մեր ժամանակների և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ: 1987: Հ.14: Էջ 30-76:
8. Моджорян Л. А. Международный сионизм на службе с империалистической реакции, Правовой аспект. Москва, изд. “Международные отношения”. 1984. 176 с.
9. UN Resolutions, Historical Documents <https://www.un.org/en/our-work/documents/> (22.01.2023)
10. Building for Peace in Middle East: an Israeli-Palestinian Dialogue. Proceedings of the United Nations Department of Public Information's International Encounter for European Journalists on the Question of Palestine. 16-17 Sept. 1992. Lisbon, Portugal. 170 p.
11. Овинников Р. Зигзаги внешней политики США, от Никсона до Рейгана. Москва, изд. “Политической литературы”. 1986. 400 с.
12. Кременюк В. Политика США в развивающихся странах, проблемы конфликтных ситуаций. Москва, АН СССР, Институт Канады и США, изд. “Международные отношения”. 1977. 219 с.

13. Պրիմակով Ե. Մի դավադրության պատմություն, ԱՄՆ-ի մերձավորարևելյան քաղաքականությունը 70-ական թթ. և 80-ական թթ. սկզբներին: Երևան: «Հայաստան» հրատ.: 1987: 400 էջ:

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Հովհաննիսյան Ա. Հ. – պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Շիրակի պետական համալսարան

Էլ. փոստ՝ artakh76@mail.ru

Ստացվել է խմբագրություն՝ 16.02.2023

Գրախոսվել է՝ 04.07.2023